

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtionavustuslain ja valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtionavustuslain ja valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta (HE 88/2022 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Jouko Narikka, valtiovarainministeriö
- hankejohtaja Tuula Lybeck, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Petteri Jartti, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Annika Parsons, sisäministeriö
- johtaja Jukka Nummikoski, työ- ja elinkeinoministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtiontalouden tarkastusvirasto
- maa- ja metsätalousministeriö
- Valtiokonttori
- Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Etelä-Suomen aluehallintovirasto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetun valtionavustuslain muutoksen (1. lakiehdotus) keskeisenä sisältönä on, että valtionavustuslakiin lisättäisiin säännökset, jotka koskevat valtionavustustoiminnan tietovarantoa ja siihen liittyviä palveluja. Tietovaranto ja siihen liittyvät palvelut sisältäisivät

Valiokunnan lausunto HaVL 22/2022 vp

kaikille valtionapuviranomaisille ja lain nojalla muille valtionavustuksia myöntäville tarkoitettuna palveluna valtionavustusten yhtenäisen sähköisen käsittelyn ja hallinnoinnin palvelut. Ehdotetulla Valtiokonttorista annetun lain muutoksella lisätään Valtiokonttorille valtionavustustoimintaan liittyviä uusia lakisäätteisiä tehtäviä.

Hallintovaliokunta katsoo, että uudistus edistää hyvää ja avointa hallintoa sekä valtionavustustoiminnassa syntyvän tiedon saatavuutta ja käyttöä, avustuspäätösten avoimuutta ja oikeudenmukaisuutta sekä valtionavustusten tarkoituksenmukaista kohdentamista. Ehdotuksen tarkoituksena on myös mahdollistaa yleisölle julkisten varojen käytön seuranta ja valvonta. Yhtenä tavoitteena on myös tukea valtionavustusten aseman selkeyttämistä politiikkaohjauksen välineenä. Hallintovaliokunta kuitenkin toteaa, että valtionavustusten asema politiikkaohjauksen välineenä ei sovellu esimerkiksi sellaisiin avustuksiin, kuten Palosuojelurahaston avustuksiin, jotka ovat palosuojelurahastolain mukaan tarkoitettu käytettäväksi vain tulipalojen ehkäisyyn tai pelastustoimen edistämistä koskeviin hankkeisiin tai toimintaan.

Vaikka lakiehdotus ei luo valtionapuviranomaiselle velvollisuutta käyttää uutta käsittelyjärjestelmää, valiokunta pitää myönteisenä ajatusta, että valtionavustustoiminnan tietovaranto ja siihen liittyvät palvelut on tarkoitettu pidemmällä aikavälillä kaikessa valtionavustustoiminnassa käyttöön otettavaksi järjestelmäksi. Hallintovaliokunta pitää myös tärkeänä, ettei ministeriöiden ja muiden valtionapuviranomaisten nykyinen toimivalta hallinnonalan valtionavustusten sisällöllisessä ohjauksessa muutu.

Yleisessä tietoverkossa julkaistavat tiedot ja säädöstaso

Valtionavustuslakia koskevan ehdotetun 32 d §:n 2 momentin mukaan palvelussa saataisiin julkaista valtionavustuksen saajana olevan luonnollisen henkilön nimi, avustuksen käyttötarkoitus ja avustuksen käytön alueellinen kohdentuminen. Palvelussa voidaan lisäksi julkaista muita valtionavustuksen hakemista, myöntämistä ja käyttöä koskevia tietoja. Palvelussa ei kuitenkaan julkaista tietoja luonnollisille henkilöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä yksittäisistä hakemuksista eikä myönnettyistä valtionavustuksista, joiden suuruus on alle 1 000 euroa. Momentin viimeisen virkkeen mukaan muusta julkaistavasta tietoaaineistosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Esityksen perustelujen mukaan muusta julkaistavasta tietoaaineistosta, esimerkiksi oikeushenkilöille myönnettäviä ja edellä mainitun euromääräisen rajan täyttäviä avustuksia koskevista tiedoista, säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu asetuksenantovaltuutus näyttää mahdollistavan, että julkaistavien henkilötietojen tietosisällöstä säädettäisiin osin lain tasolla ja täydentävästi valtioneuvoston asetuksella. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena ei ole ollut, että palvelussa julkaistavista henkilötiedoista voidaan säätää osittain valtioneuvoston asetuksella. Tästä syystä hallintovaliokunta esittää, että säännöstä tarkennetaan siten, että lainsäädäntöön ei jää epäselvyyttä henkilötietoihin kohdistuvan sääntelyn säädöstasosta.

Valiokunnan lausunto HaVL 22/2022 vp

Säilytysaika

Valtionavustuslakia koskevan ehdotuksen 32 e §:n 1 momentin mukaan valtionapuviranomainen ja lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä voivat päättää ehdotettua 10 vuoden tietojen ja asiakirjojen säilytysaikaa pidemmästä säilytysajasta. Hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan pidemmän säilytysajan mahdollistaminen on välttämätöntä. Esimerkiksi Palosuojelurahaston rakennushankkeissa on avustuksen käyttöajaksi määritelty 30 vuotta. Pidempi säilytysaika mahdollistaa valtionavustusten käytön myöhemmän valvonnan sekä mahdollisen takaisinperintään liittyvän päätösprosessin.

Siirtymäsäännös

Valtionavustuslakia koskevan ehdotuksen 32 b §:ssä on velvoite toimittaa valtionavustustoiminnan vähimmäistiedot Valtiokonttorille valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi. Lain siirtymäsäännöksen mukaan vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuus tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2023. Maa- ja metsätalouden alkutuotannon ja kalatalouden valtionavustuksia koskeva vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuus tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2024.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan, maa- ja metsätalouden alkutuotannon ja kalatalouden valtionavustuksia koskevan vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuuden osalta jää epäselväksi, miltä ajalta tiedot on toimitettava. Hallituksen esityksen yhteydessä toimitetun valtioneuvoston asetusluonnoksen 9 §:n 2 momentin mukaan valtionavustushakemuksia ja -päätöksiä koskevien tietojen toimittamisvelvollisuus ei koske ennen asetuksen voimaantuloa haettaviksi julistettuja valtionavustuksia. Se, miltä ajalta tietoja on toimitettava, jää siten lain sijaan asetuksen tasolle ja näin ollen myöhemmin valtioneuvoston päätettäväksi.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla myönnetään paljon avustuksia, joista enin osa on valtiontukia eli oikeus myöntää avustuksia perustuu unionin valtiontukisääntöihin. Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan valtiontukisääntöjä uudistetaan parhaillaan ja uudistukseen liittyen tarvitaan uutta toimeenpanolainsäädäntöä ja tehdään myös isoja tietojärjestelmä uudistuksia. Valtionavustuslain 2 §:n mukaan valtionavustuslakia sovelletaan myös muun muassa EU-varoista myönnettäviin tukiin. Myös näiltä osin kansallista lainsäädäntöä on uudistettu, ja parhaillaan tehdään tietojärjestelmä uudistuksia. Hallintovaliokunta pitää tarpeellisena lain siirtymäsäännöksen täsmentämistä siten, että maa- ja metsätalouden alkutuotannon ja kalatalouden valtionavustuksia koskeva vähimmäistietojen toimittamisvelvoite koskee 1.6.2024 ja sen jälkeen viireille tulevia valtionavustusasioita. Sääntely on tarpeen sen vuoksi, että aikaa jää riittävästi lakiehdotuksen johdosta tehtävien tietojärjestelmä muutosten tekemiseen sen jälkeen, kun edellä mainitut tietojärjestelmä muutokset on tehty. Samalla hallintovaliokunta esittää myös arvioitavaksi, pitäisikö vastaavan kaltainen säännös ulottaa myös muuhun valtionavustuksia koskevaan vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuuteen.

Valtiokonttorin tehtävät

Ehdotetun valtiokonttorista annetun lain (2. lakiehdotus) 2 b §:n 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Valtiokonttorin on julkaistava valtionavustustoiminnan tietovarannon tieto-

Valiokunnan lausunto HaVL 22/2022 vp

ja valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa valtionavustuslain 32 d §:ssä säädettyllä tavalla. Valtionavustuslakia koskevan ehdotuksen 32 d §:n 1 momentissa ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Valtiokonttori ylläpitää 32 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua palvelua yleisessä tietoverkossa verkkosivustollaan. Valtiokonttori tuottaa ja julkaisee palvelun tietoa-aineiston valtionavustustoiminnan tietovarannon julkisista tiedoista. Hallintovaliokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, ovatko molemmat edellä mainitut säännökset tarpeellisia tai osin päällekkäisiä. Hallintovaliokunta pitää tarpeellisena, että valtiovarainvaliokunta arvioi, ovatko molemmat edellä mainitut säännökset tarpeellisia tai osin päällekkäisiä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Hallintovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 29.9.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Heidi Viljanen sd
varajäsen Veronika Honkasalo vas
varajäsen Pihla Keto-Huovinen kok
varajäsen Jenni Pitko vihr
varajäsen Ben Zyskiewicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Sanna Helopuro